

Lainsäädäntöneuvos Virpi Koivu

13.5.2026

Lakivaliokunta 19.5.2026; HE 77/2026 vp (Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Syyttäjälaitoksesta annetun lain ja oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetun lain muuttamisesta)

Hallituksen esityksellä ehdotetaan muutettavaksi Syyttäjälaitoksesta annettua lakia ja oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annettua lakia. Syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin lisättäisiin säännökset Syyttäjälaitoksen rekisterinpitovastuusta, joka koskee rikosasioihin liittyviä henkilötietoja, sekä säännökset, joilla vahvistettaisiin tietosuojaa eräiltä osin. Samalla muutettaisiin oikeushallinnon valtakunnallista tietovarannosta annettua lakia siten, että laissa säädettäisiin Oikeusrekisterikeskuksen ja muiden oikeushallinnon viranomaisten yhteisrekisterinpidosta. Sen huomioimiseksi lakiin tehtäisiin myös muut välttämättömät muutokset.

1. Syyttäjälaitoksesta annettu laki

Henkilötietojen käsittelyä Syyttäjälaitoksessa koskee laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018, rikosasioiden tietosuojalaki), jota sovelletaan muun muassa, kun on kyse rikokseen liittyvästä esitutkintaviranomaisten tai syyttäjän toiminnasta tai rikosasian käsittelemisestä tuomioistuimessa. Rikosasioiden tietosuojalailla on pantu täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 (rikosasioiden tietosuojadirektiivi). Syyttäjälaitos on rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen, jonka perustehtävä on rikosvastuun toteuttaminen esitutkintayhteistyön, syyteharkinnan ja oikeudenkäynnin aikana sekä muun muassa sakkomenettelyssä ja tutkinnanjohtajan tehtävissä. Syyttäjät voivat käsitellä henkilötietoja myös EU-lainsäädännön perusteella, kansainvälisiin sopimuksiin liittyvien oikeusaputehtävien yhteydessä sekä kansainvälisen yhteistyön yhteydessä.

Rikosasioiden tietosuojalain lisäksi henkilötietojen käsittelyyn Syyttäjälaitoksessa sovelletaan yksittäisiä erityislainsäädännön säännöksiä. Voimassa olevaan Syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin sisältyvät ainoastaan säännökset syyttäjien tiedonsaantioikeudesta. Sen sijaan laki ei sisällä säännöksiä esimerkiksi rekistereistä tai tietojärjestelmistä. Syyttäjät käyttävät rikosasioihin käsittelyjärjestelmää, joka on osa oikeushallinnon valtakunnallista tietovarantoa.

Syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin lisättävät erityissäännökset henkilötietojen käsittelystä täydentäisivät erityisesti rikosasioiden tietosuojalakia, jossa säädetään rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukaisesti tietosuojaa koskevasta vähimmäistasosta. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että perusoikeusherkässä sääntelykontekstissa henkilötietojen suojasta tulee säätää lain tasolla kattavasti ja yksityiskohtaisesti. Esityksessä kuitenkin lähdetään siitä, että yleislainsäädäntö riittäisi myös tässä kontekstissa pääsääntöisesti, vastaavasti kuin EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla.

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	S-posti, internet
Postadress	Besöksadress	Telefon	Fax	E-post, internet
Oikeusministeriö	Meritullinkatu 10	0295 16001	09 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi
PL 25	00170 Helsinki	Internat.	Internat.	www.oikeusministerio.fi
FI-00023 Valtioneuvosto	Finland	+358 295 16001	+358 9 160 67730	www.justitieministeriet.fi
Finland				

Erityissäännökset rajattaisiin vain niihin tilanteisiin, joissa se on riskiperusteisesti välttämätöntä tietosuojan vahvistamiseksi. Erityissäännösten rajaamisessa on otettu huomioon perustuslaista johtuvat sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset, syyttäjien tehtävien ja henkilötietojen käsittelyn luonne sekä EU-lainsäädännön täytäntöönpanoon liittyvät vaatimukset ja sen sallima kansallinen liikkumavara. Rikosasioden tietosuojadirektiivi jättää jäsenvaltioille liikkumavaraa säätää sitä korkeammasta tietosuojan tasosta. Koska hallituksen esitys on lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten, tässä esittelymuistiossa ei käsitellä tarkemmin ehdotettuihin muutoksiin liittyviä perustuslain tulkintaa koskevia näkökohtia.

Esityksellä ehdotetaan täsmennettäväksi rikosasioden tietosuojalain mukaista Syyttäjälaitoksen rekisterinpitovastuuta. Syyttäjälaitoksen olisi rekisteröitävä rikosasiat niille varattuun käsittelyjärjestelmään, ja Syyttäjälaitos olisi rekisteröimiinsä rikosasioihin ja esitutkinta-aineistoihin sisältyvien henkilötietojen rekisterinpitäjä.

Syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi useita suojatoimia koskevia säännöksiä, joiden tarkoituksena on vahvistaa rekisteröidyn oikeuksia ja tietosuojaa suhteessa rikosasioden tietosuojalain edellyttämään suojan tasoon. Rikosasioden rekisteröinnin yhteydessä olisi ensinnäkin huolehdittava tarvittavista salassapitomerkinnoista. Niissä tilanteissa, joissa syyttäjien olisi välttämätöntä käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, rekisteröinnin yhteydessä olisi lisäksi huolehdittava asianmukaisista teknisistä suojatoimista.

Todistajien ja tietolähteiden henkilötietojen käsittelylle ehdotetaan asetettavaksi rikosasioden tietosuojalakeja tiukempia vaatimuksia. Todistajansuojeluohjelmaan kuuluvia henkilöitä koskevat tiedot olisi säilytettävä erillään muita rekisteröityjen ryhmiä koskevista tiedoista ja suojattava asianmukaisilla teknisillä toimenpiteillä. Direktiivi edellyttää ainoastaan, että eri rekisteröityjen ryhmiä koskevia tietoja säilytetään mahdollisuuksien mukaan toisistaan erillään. Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin tietolähteitä koskevien tietojen osalta edellytettäisiin nimenomaisella säännöksellä, että tietoa ei saa rekisteröidä rikosasioden käsittelyjärjestelmään, johon muut rikosasioita koskevat tiedot pääsääntöisesti tallennettaisiin.

Laissa ehdotetaan säädettäväksi nimenomaisesti rikosasioita koskevasta tietojen poistoajasta, jonka mukaisesti tiedot olisi poistettava viimeistään 10 vuoden kuluttua siitä, kun asia on ratkaistu. Nimenomaisen säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa, että arkaluonteisten tietojen säilytysaika on oikeassa suhteessa henkilötietojen käsittelytarkoituksiin. Poistoaika sidottaisiin rikosasiassa annetun ratkaisun antamisen ajankohtaan. Jos tietojen poistoajasta ei säädettäisi, niiden poistamiseen sovellettaisiin joustavampia rikosasioden tietosuojalain säännöksiä, jotka edellyttävät säilyttämisen tarpeen arviointia vähintään viiden vuoden välein.

Rikosasioden käsittelyjärjestelmään rekisteröityjen rikosprosessin osapuolten yhteystietojen luovuttamista ehdotetaan rajoitettavaksi. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on vahvistaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ja muiden rikosprosessiin liittyvien, uhkailulle alttiiden henkilöiden turvallisuutta. Ehdotus ei vaikuttaisi rikosasian julkisuuteen tai salassapitoon.

2. Oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annettu laki

Oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annettua lakia (tietovarantolaki) ehdotetaan muutettavaksi sen varmistamiseksi, että Syyttäjälaitoksesta annetun lain säännökset eivät olisi sen kanssa ristiriidassa. Syyttäjälaitoksessa annetussa laissa täsmennettäisiin Syyttäjälaitoksen rekisterinpitovastuu rikosasioissa, joiden käsittely tapahtuu valtakunnalliseen tietovarantoon kuuluvassa käsittelyjärjestelmässä. Tietovarantolaissa kuitenkin Oikeusrekisterikeskus on säädetty tietovarannon ainoaksi rekisterinpitäjäksi.

Valtakunnallisen tietovarannon osalta ehdotetaan, että Oikeusrekisterikeskuksen lisäksi myös Syyttäjälaitos, tuomioistuimet, Oikeuspalveluvirasto ja Tuomioistuinvirasto olisivat tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä siltä osin kuin on kyse henkilötietojen käsittelystä, jonka tarkoitusten ja keinojen määrittämiseen ne osallistuvat omien lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi. Ehdotus vastaisi tosiasiallista rekisterinpitotilannetta. Rekisterinpitäjät voisivat sopia keskenään tarkemmin tehtävien jakautumisesta.

Lisäksi tietovarantolaissa ehdotetaan jaettavaksi rekisterinpitäjän vastuut, jotka liittyvät tietovarantoon tallennettavien henkilötietojen sekä tietovarannosta luovutettavien henkilötietojen paikkansa pitävyyteen ja täsmällisyyteen. Ehdotuksen tarkoituksena on huomioida se, millä viranomaisella on mahdollisuus tosiasiallisesti huolehtia havaittujen virheiden oikaisemisesta. Oikeusrekisterikeskus vastaisi nykytilaa vastaavasti sellaisista rekisterinpitäjän tehtävistä, joita ei ole jaettu viranomaisten kesken.

Lakiin lisättäisiin säännökset, joilla mahdollistettaisiin tietovarantoon tietoja tallentaneen viranomaisen oikeus käyttää tallentamiaan tietoja eräisiin laissa säädettäviin tarkoituksiin, jotka poikkeaisivat tietojen alkuperäisestä käyttötarkoituksesta. Tällaisia tarkoituksia olisivat viranomaisen valvonta-, suunnittelu- tai kehittämistehtävän hoitaminen ja viranhaltijoiden oikeusturvan varmistaminen. Tietojen tulisi olla välttämättömiä kyseessä olevaan tarkoitukseen. Poikkeukset rajattaisiin siihen, mikä on yleisen tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin vaatimusten mukaisesti välttämätöntä ja oikeasuhteista. Voimassa oleva laki mahdollistaa sen, että viranomaiset voivat käyttää toisen viranomaisen tallentamia tietoja tietovarantolaissa säädettyihin tarkoituksiin, mutta laissa ei ole mahdollistettu viranomaisten omien tietojen käyttöä muihin kuin niiden alkuperäisiin käyttötarkoituksiin.

Tietovarantolakia muutettaisiin myös sen selventämiseksi, että tietovarantolain säännökset eivät rajoita oikeushallinnon viranomaisen oikeutta luovuttaa tietovarantoon tallentamiaan tietoja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain ja oikeudenkäynnin julkisuutta koskevien säännösten nojalla. Tietovarantolain voimassa olevien säännösten mukaisesti Oikeusrekisterikeskus päättää tietojen luovuttamisesta tietovarannosta. Nämä säännökset ovat aiheuttaneet tulkintaepäselvyyttä siitä, saavatko muut viranomaiset luovuttaa tietovarantoon tallentamiaan tietoja.